

SINDIKAT DELAVCEV
RADIODIFUZIJE SLOVENIJE
Kolodvorska ulica 2
1000 Ljubljana
e-naslov: sdrs@siol.net

Tel: 01/475-475-1

Fax: 01/475-475-0



Sindikat delavcev radiodifuzije Slovenije je na seji v torek 7. decembra 2010 sprejel sklep o objavi izjave za javnost v zvezi z razpisanim referendumom o Zakonu o Radioteleviziji Slovenija (ZRTVS-2), ki ga je Državni zbor Republike Slovenije sprejel 20. oktobra 2010.

IZJAVA ZA JAVNOST -

Referendum o Zakonu o Radioteleviziji Slovenija (ZRTVS-2)

Spoštovane državljanke, spoštovani državljani Republike Slovenije!

V nedeljo 12. decembra 2010 boste s svojimi oddanimi glasovi na referendumu odločali o uveljavitvi Zakona o Radioteleviziji Slovenija ter v posledici o nadaljnjem razvoju in usodi javne radiotelevizije. V trenutku, ko v medijih že potekajo žolčne razprave s pomankljivimi utemeljitvami, ali celo brez njih, ko se ustvarja vtis, da ob tem šteje le opredelitev "za" ali "proti" zakonu in ko se krog "kvalificiranih" razpravljalcev povečuje brez nadzora, želi Sindikat delavcev radiodifuzije Slovenije s to izjavo zainteresirano javnost, predvsem pa v dogajanja vključene medije, seznaniti z dejstvi in argumenti, ki so odrinjeni ali namenoma prezrti.

Sindikat je kvalificirani reprezent uslužbencev javne radiotelevizije.

Sindikat delavcev radiodifuzije Slovenije je z odločbo Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve z dne 21. januarja 2004 določen kot reprezentativni sindikat za radijsko in televizijsko dejavnost v Republiki Sloveniji in v tej dejavnosti zastopane poklice. Z iskrenim namenom se je kot zainteresirani in kvalificirani sogovornik odločil sodelovati pri oblikovanju modernega in kakovostnega zakona o javni radioteleviziji. Danes z obžalovanjem ugotavljamo, da namen ni bil dosežen.

Radiotelevizija Slovenija NI samo TVS - informativni del.

Nacionalne, manjšinske, etnične in druge radijske in televizijske programe, internetne in multimedijske vsebine ter raznovrstno, simfonično, zabavno, jazz in drugo glasbo soustvarja prek 2.000 ustvarjalcev različnih poklicev in znanj po Sloveniji in v tujini. Radiotelevizija Slovenija je vse prej kot le Televizija Slovenija in njen notranjepolitični informativni del, kar si zlasti po krivični in neenakovredni obravnavi ostalih delov s strani politike in družboslovne stroke marsikdo poenostavljeno predstavlja. Celo prvi med enakimi, predsednik vlade, ki s premierskega mesta volivce poziva k udeležbi in odločanju o

"usodi nacionalne televizije" ter podpora zakona, ki naj bi uveljavil "televizijo, kot si jo želi večina gledalk in gledalcev" (glej <http://www.rtvjezakon.si/home/podporniki>).

Več notranje politike v eter javne radiotelevizije?

Žal je notranja politika neupravičeno prvovrzedna tema, ki kljub precejšnjemu družbenemu razvoju v zadnjih desetletjih ne glede na kakovost vsebine še vedno vsakič sproti uspe pritegniti in zaposliti zadostno večino državljanov, jih razdeliti med seboj ter preusmeriti njihovo pozornost stran od pomembnejših izzivov za njihov obstoj in razvoj. Tudi tokrat. Ker je obstoj politike odvisen od uspeha mobilizacije volivcev, je to moč razumeti. Težko pa je spregledati izjemen angažma različnih t.i. "neodvisnih" strokovnjakov, skupin ali društev, pretežno s področja humanističnih ved, med njimi po oceni sindikata tudi nakvalificiranih, ki javnosti predstavljajo slabo utemeljene, pavšalne ali politično obarvane ocene novega zakona. O vzgibih, ki jih pri tem vodijo, se na tem mestu sindikat ne sprašuje ali opredeljuje, mnenje naj si ustvarijo volivke in volivci sami. Ocene posameznih strokovnjakov z referencami na svojih področjih, ki bi bile v enem delu znotraj obravnavanega konteksta primerne in koristne za nadaljni razvoj javne radiotelevizije, pa zaradi ozke strokovne usmerjenosti na medsebojne odnose v povezavi pretežno z informativnimi vsebinami, zlasti občutljivimi notranjepolitičnimi, ne morejo predstavljati generalne ocene za tako kompleksno institucijo, kot je javna radiotelevizija, niti za njen ustanovni zakon. S tem, ko si njihove ocene aktualna politika prisvaja kot znak podpore novemu zakonu, povzroča škodo ne le velikemu naboru množici ostalih strokovnih področij in poklicev znotraj medijev, pač pa predvsem njim samim in občutljivim medsebojnim odnosom znotraj družbe.

"Grimsov zakon" ? "Šircin zakon" ?

Razen v tem odstavku, ko namerno nakazujemo na pritlehnost posameznikov in na poskuse njihove prikrite vnaprejšnje diskreditacije zagovornikov drugačnih mnenj ali stališč, sindikat imenom institucij, oseb, zakonov ali drugih aktov ne dodaja nobenih svojilnih pridevnikov ter dosledno uporablja prava ali skrajšana imena, ali zaradi razumevanja vrstni pridevnik - stari in novi zakon, prejšnji in zdajšnji, itd.. Institucije, osebe ali akti niso posameznikova lastnina, zato se zdi sindikatu skrajno neokusno in žaljivo v tako pomembni razpravi, kot je javna radiotelevizija in v povezavi z njo javni interes, uporabljati besedne zveze kot so "Grimsov zakon", "Šircin" ali "Širca Ravnikar - Golobičev zakon", "Zaresov" referendum, "Gregor-Boratova koalicija" in podobno.

"Dober" ali "slab"? ZA ali PROTI?

Ocenjevanje zakona poenostavljeno z ocenama "dober" ali "slab" po mnenju sindikata predstavlja zavajanje in podcenjujoč odnos do volilnih upravičencev ter zavestno odmikanje od njegove kompleksne vsebine. Drži, da na koncu štejejo glasovi "za" in "proti", vendar bi morali tako zagovorniki kot nasprotniki zakona vsaj iz čiste higijene do zakona in v duhu določil 3. člena le-tega upoštevati "načelo nepristranskosti in resničnosti informacij" ter "celovito in nepristransko obveščanje" volivk in volivcev, če se že tako zavzemajo za našete deklarirane vrednote. V tem kratkem času od razpisa referendumu dalje so prav politiki in njihovi podporniki javnosti v vseh mogočih priložnostih natrosili že toliko neresnic, insinujacij ali namigov, da sindikat na podlagi objavljenih in arhiviranih posnetkov resno preučuje možnosti vložitve tožb ali ovadb zaradi neresničnih trditev. Predvsem tistih, ki se nanašajo na usklajevanja besedila zakona s sindikati.

Prednosti ali slabosti?

Za opredelitev volivke ali volivca, kot tudi za usodo in nadaljni razvoj javne radiotelevizije ter javnega interesa s tega področja ostaja ključno vprašanje, v katerem delu ali v čem je pri novem zakonu ZRTVS-2 v primerjavi s prejšnjim zakonom ZRTVS-2 moč čutiti dvig kakovosti, ki lahko pripomore k izboljšanju javnega servisa in njegovih vsebin, katere so prednosti ali slabosti, ki jih spremembe prinašajo in predvsem, kakšno javno radiotelevizijo si državljanke in državljani, ne pa politika, v prihodnosti želijo.

Od analize do sprejetja

Sindikata z vso zagotovostjo trdi, in s tem v zvezi razpolaga z obširno dokumentacijo, da je od posameznih analiz stanja preko javne razprave in prvotne zasnove smernic razvoja javne radiotelevizije v zakonu od vsega naštetega ostalo zelo malo. Od končnega "izdelka", ki bo predmet referendumskega odločanja v nedeljo, se drug za drugim po vrsti ograjujejo strokovnjaki, ki so v posameznih fazah nastajanja zakona sodelovali. V končni obliki več ne prepoznajo tistega, pri katerega nastajanju so sodelovali, ob sklicevanju zagovornikov zakona nanje kot na soavtorje pa se čutijo ogoljufane. Sindikat ne oporeka sestavljalcu zakona, da ni upošteval nobenih pozitivnih pripomb, kategorično pa stoji na stališču, da je krucialna strokovno utemeljena dopolnila ali pobude, tako zainteresirane javnosti kot tudi socialnih partnerjev, gladko prezrl in ne glede na negativna mnenja ali mnenja s pridržkom posameznih vladnih ali državnozborskih teles in služb v fazi sprejemanja, zakon pripeljal skozi "glasovalni mlin" vladajoče koalicije do sprejetja.

Bo več prihodka?

Zakon vsebuje nekatere pozitivne spremembe za razvoj javne radiotelevizije v prihodnje, tega dejstva sindikat ni nikdar zanikal. Usklajevanje prispevka s statističnimi kazalci o gibanju cen (39. čl., 2. odst.) bi ustavilo trende izpada sredstev za financiranje javne službe, kateremu je bila javna radiotelevizija podvržena vsa leta po osamosvojitvi Republike Slovenije. V slabih dveh desetletjih je bila po grobem izračunu prikrajšana za okrog 150 milijonov € v valorizirani vrednosti, ob neprekinjeni racionalizaciji poslovanja, zmanjševanju števila zaposlenih in nekajkratnem povečanju obsega ustvarjenih vsebin. Z vso obzirnostjo je nujno dodati, da tudi ta navidezni pozitivni premik k avtonomnem viru financiranja znotraj zakona skriva svoje nasprotje. Radiotelevizija zaradi kontinuiranega zaostajanja za inflacijo ob uskladitvi sicer ne bo več odvisna od trenutne volje aktualne oblasti, bo pa učinek uskladitve zmanjšan ali povsem razvrednoten zaradi predvidenega povečanega obsega javne službe (5. čl.) in obvezne podpore filmski produkciji za predvajanje v kinematografih v višini 2% zbranega prispevka preteklega leta. Vršilec ustanoviteljskih pravic s tem krepki del bremena financiranja prenaša na ramena javne radiotelevizije, na opozorila o ustavni spornosti tega določila pa ni reagiral. Bo potrebna ustavna presoja?

Nosilec lastninske pravice svojega premoženja

Prenos titularja lastnine nepremičnega premoženja na javno radiotelevizijo je pozitivna sprememba, ki je čakala na realizacijo več kot poldrugo desetletje. Zaradi nedoslednosti sedaj že zastarelega zakona o zavodih in pomanjkanja volje zakonodajalca v preteklosti, se je javna radiotelevizija soočala s stalnimi težavami na tem področju. Za razliko od univerz in drugih oseb javnega prava, ki so imeli v specialnih zakonih to področje urejeno, je bil Radioteleviziji Slovenija, kot upravljalcu nepremičnega premoženja širom Slovenije (stavbe, oddajne postaje, itd.), tudi svojega, kupljenega na prostem trgu,

onemogočen sleherni samostojni, še tako minorni poseg v nepremičnine. Končno se s to spremembo popravlja tudi krivica nacionalizacije objektov in zemljišč, ki so jih tekom druge polovice prejšnjega stoletja zgradili ali kupili delavci iz svojih čistih plač.

"Korenček in palica"?

Če je zgoraj omenjeni prednosti moč primerjati s "korenčkom", potem sprememba statusa javne radiotelevizije v sistemsko neopredeljeno in neznano obliko osebe javnega prava (2. čl., 1. odst.) in sprememba statusa uslužbencev, ki naj ne bi bili več javni uslužbenci (2. čl, 17. odst.), zagotovo predstavljata korenčku pregovorno "palico" na drugi strani. Ravno v tem delu zakona tudi obstajajo največja razhajanja med zagovorniki in nasprotniki zakona. Ne glede na obsežen opus utemeljitev eminentnih strokovnjakov s pravnega in gospodarskega področja, zakonodajnih služb vlade in zakonodajalca, javnosti, zainteresiranih skupin ter socialnih partnerjev, da tovrstna sprememba predstavlja pravni in ekonomski precedens in izvensistemski eksperiment brez primere na področju Republike Slovenije, ki tako javno radiotelevizijo kot potencialne naslednike, osebe javnega prava iz področij kulture, zdravstva, šolstva, idr., postavlja pred prevelika ekonomska in organizacijska tveganja, je sestavljalac zakona trmasto ostajal na svojih slabo utemeljenih ali neutemeljenih stališčih. Eksplicitna navedba ministrice, da gre za usklajeno stališče koalicijskih partnerjev, izhajajoče iz sklenjene koalicijske pogodbe, sindikata ne more prepričati v pravilnost storjenega. Prepričani smo, da prav tako ne bo prepričalo državljanov Republike Slovenije, ki vse bolj postajajo drugo- in tretjerarazredna publika v igri elit in centrov političnih in kapitalsko-gospodarskih moči. Verjamemo in ni razloga, da bi glede na dosedanje izkušnje v to dvomili, da omenjeni poseg lahko predstavlja prolog v erozijo javnega sektorja kot celote in s tem v privatizacijo javnega interesa ter v prihodnosti vstop kapitala na njegovo mesto. Od področju kulture, preko šolstva, znanosti, zdravstva do sociale, itd. Sindikat je temu ostro nasprotoval in bo še nasprotoval. Ocenjujemo, da je dolžnost slehernega državljana vsak poskus kršitve ustavne pravice, v tem primeru poskus demontaže socialne in pravne države, preprečiti že v njeni zasnovi.

Odlomek "RTV Slovenija" v koalicijski pogodbi

Za primerjavo med deklarativno zavezo koalicijskih strank in določili sprejetega zakona, objavljamo citirani del, volivke in volivci pa naj sami presodijo, če sprejeti zakon v resnici odraža zapisane namere.

"Koalicijski partnerji se zavezujejo, da se bomo pri spremembi zakona o RTV Slovenija zavzemali za njeno odličnost, odprtost in zavezanost javnosti. Organi javnega upravljanja in nadzora RTV Slovenija morajo biti izvzeti iz vpliva politike, zagotovljena mora biti njihova neodvisnost, strokovnost in zastopanost različnih družbenih skupin. Pri postopkih imenovanja, ki morajo biti pregledni, je treba odpraviti zastopstvo političnih strank ter vključiti več različnih in neodvisnih institucij. Višina RTV-prispevka ne sme biti odvisna od politične motivacije oblasti. RTV mora prevzeti prožno organizacijsko strukturo in poleg zagotavljanja kvalitetnega programa (z izboljšanim dostopom družbenih, etničnih in jezikovnih manjšin) poskrbeti tudi za nujno tehnološko posodobitev, za več programa neodvisnih produkcijskih skupin in za zgodovinski spomin s primerno težo na arhivskem gradivu."

Javna služba, uslužbenci pa ne-javni?

V javni polemiki glede spremembe dosedanjega statusa zavoda in zaposlenih kot javnih uslužbencev ter različnih interpretacijah s tem v zvezi, so VSI kvalificirani in reprezentativni predstavniki zaposlenih znotraj javne radiotelevizije (Sindikat delavcev radiodifuzije Slovenije, Sindikat kulturnih in umetniških ustvarjalcev RTV Slovenija, Koordinacija novinarskih sindikatov RTV Slovenija in Svet delavcev RTV

Slovenija, ki predstavlja vse zaposlene) sprejeli in javno objavili svoja odklonilna stališča do prej predlaganih in zdaj sprejetih sprememb. Aktivni, odbori, društva, ki se javljajo snovalcem zakona v podporo, imajo seveda lahko svoje mnenje, v nobenem primeru pa NISO reprezentativna telesa zaposlenih, kot bi jih nekateri radi videli. Radiotelevizija Slovenija, ki je po institucionalnem poimenovanju (javna radiotelevizija) in po opravljanju službe (javna služba) institucija v službi javnosti in njeni uslužbenci opravljajo javno službo izhahajočo iz 39. člena ustave oziroma za obveščanje državljanov in državljanov uresničujejo javno korist. Ni razloga, da ne bi bili javni uslužbenci, zlasti pa to ne more ogroziti njihove poklicne avtonomije, kakorkoli si jo že politika in stroka predstavljata. O povezavi med virom financiranja in avtonomijo javne radiotelevizije ter njenih uslužbencev se je v ustavni odločbi U-I-189/04 opredelilo Ustavno sodišče Republike Slovenije. Če obstaja avtonomni vir financiranja, v ničemer ni ogrožena avtonomija novinarja kot delavca javne radiotelevizije. Resne presoje tudi ne vzdrži trditve, da oblika javni zavod ni primerna statusna oblika za javno radiotelevizijo. Evropske države imajo za javne radiotelevizije različne oblike, ampak nemška oblika je ravno zavod - Anstalt. Ob sistemsko logičnem zaporedju uskladitve zakonodaje (zakon o zavodih, zakon o medijih ter na koncu zakon o radioteleviziji) bi bilo mogoče znotraj sistemskih okvirjev umestiti Radiotelevizijo Slovenija. Nenazadnje so Ministrstvo za kulturo strokovnjaki opozarjali, da je pravno nevzdržno in nedopustno sprejemati zakonodajo v "nasprotni smeri", tako da se pred sprejetjem krovnega zakona sprejema temu podrejene zakone. Opozorila so naletela na gluha ušesa. Kot tudi tista, da uslužbenci z izločitvijo iz sistema zaradi spremembe statusa lahko izgubijo tudi do tretjine privarčevanih sredstev v pokojninskem skladu.

Sestava organov

Sestava organov javne radiotelevizije po novem zakonu po besedah zagovornikov zakona odmika predstavnike politike iz javne radiotelevizije. Vsak lahko sam presodi, če je temu res tako. Nadzorni svet šteje sedem (7) članov, od katerih tri (3) imenuje Državni zbor Republike Slovenije in enega (1) Vlada Republike Slovenije, torej štiri (4) oziroma večino najvišja politična telesa v državi. Enega (1) imenuje Svet delavcev RTV Slovenija, kar ni dovolj, da bi bilo v skladu z Zakonom o sodelovanju delavcev pri upravljanju. Preostala dva (2) člana pa imenuje Svet RTV Slovenija, kar je v nasprotju s temeljno doktrino razmejitve med upravljaljskimi in nadzornimi mehanizmi subjektov.

V upravljaljski organ Svet RTV Slovenija pa dva (2) imenuje predsednik republike, pet (5) državni zbor in enega (1) Nacionalni svet za kulturo. Kdo je slednji? Nacionalni svet za kulturo je "neodvisno" telo, ki usmerja nacionalno strategijo za kulturo. Predsednika in šest članov imenuje državni zbor na predlog vlade, teh sedem članov pa imenuje predstavnik v Svet RTV Slovenija. Torej osem (8) od sedemnajstih (17) ali skoraj polovico neposredno ali posredno imenuje politika, za večino potrebuje le še enega. Madžarska in italijanska narodna skupnost imenujeta po enega (1) člana, uslužbenci radiotelevizije tri (3) in rektorska konferenca, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Zavod Center za informiranje ter Zveza društvenih organizacij po enega (1) člana. Kdo od teh je deveti?

Katera civilna družba bo zastopana v organih javne radiotelevizije?

Sindikatu je ljuba zamisel o umiku politike iz organov javne radiotelevizije in o nadomestitvi le-teh s predstavniki civilne družbe. Pravzaprav je to všečno tudi volivkam in volivcem. Težavo predstavlja le dejstvo, da je ideja utopična, saj med "civilno družbo" in politiko ni mogoče postaviti čvrste razmejitve. Človek je politično bitje, je učil že Aristotel in od takrat do danes se razmere niso bistveno spremenile. Le načini manifestacije so postali izpopolnjeni. Verjeti, da se ima politika namen umakniti iz največjega medija v državi, je iluzija. Politika brez medija ne more preživeti, brez medija je kot mah brez vode. Preostane ji le, da mu ugaja ali pa, da si ga pokori. Ker mora javna radiotelevizija, kot vsak drug pravni subjekt, imeti upravljaljski in nadzorni organ, smo sindikati predlagali nekatere rešitve, ki bi lahko pripeljale do uravnoveženosti zastopanosti v teh organih in s tem do uravnoveženosti političnih nazorov

v njih. Za zadovoljivo rešitev tega vprašanja pa je nujen širši družbeni in politični konsenz. Po starem zakonu se polovica od šestnajstih (16) članov Programskega sveta, ki jih na predlog gledalcev in poslušalcev imenuje Državni zbor menja na polovici mandata, ki običajno sovpada tudi z mandatom poslancev. Ta manever predstavlja približek k uravnoveženosti pri zastopanje nazorov v organu. Sindikat ocenjuje, da rešitev ni dobra, vendar še vedno boljša od prejšnjih in od zapisane rešitve v novem zakonu.

Sindikat delavcev radiodifuzije Slovenije

NE PODPIRA

Zakona o Radioteleviziji Slovenija (ZRTVS-2),

ki ga je DZ RS sprejel 20. oktobra 2010.

Sindikat delavcev radiodifuzije Slovenije

Predsednik Tom Zalaznik, l.r.

Ljubljana, 8. december 2010